

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Проведення в Україні чемпіонату Європи з футболу є дуже важливою подією для держави та суспільства в цілому. Масові заходи такого рівня потребують масштабної підготовки у різних сферах діяльності. Забезпечення порядку та громадської безпеки, запобігання вчинення злочинів і правопорушень – і це далеко не всі напрямки діяльності органів внутрішніх справ під час проведення чемпіонату. Велику роль у проведенні цих заходів відведено міліції, головне завдання якої, як і поліції будь-якої країни під час проведення масового заходу, – це, звісно, безпека всіх його учасників. Прагнучи обслуговувати Євро-2012 на гідному рівні, успішно впоратись із цим завданням, українські правоохоронці повинні вийти на якісно новий рівень.

Отже, метою статті є розкриття питань щодо забезпечення порядку та громадської безпеки, запобігання вчиненню злочинів і правопорушень під час проведення масових та спортивно-масових заходів. Новизна роботи полягає в аналізі питань, пов'язаних із проведенням в Україні чемпіонату Європи з футболу, а саме забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення спортивно-масових заходів.

Міліція України протягом останнього часу перебуває в процесі інтенсивних перетворень, спрямованих на приведення її у відповідність до вимог до правоохоронних органів сучасної європейської держави. МВС України вживає організаційних та практичних заходів з метою належної підготовки органів внутрішніх справ до забезпечення громадського порядку та безпеки громадян під час проведення фінальної частини чемпіонату Євро-2012 з футболу. Слід зазначити, що в результаті успішної комплексної підготовки і проведення чемпіонату країна отримує значні переваги. Успіх же проведення Євро-2012 залежить не тільки від наявності певної інфраструктури, а й – що

дуже важливо – від здатності держави в особі правоохоронних органів надати багаторівневу безпеку.

Реалізація таких планів потребує перетворень, які повинні стосуватися усіх сфер суспільства і вимагають удосконалення діяльності всіх органів виконавчої влади, в тому числі органів внутрішніх справ.

Безпека проведення Євро-2012, з одного боку, пов'язана з вимогами УЄФА (наприклад, до стадіонів, місць масового скупчення людей тощо), а з іншого – сам факт проведення чемпіонату провокує цілу низку небезпек для України, які, на перший погляд, не впливають на ефективність проведення заходу (нелегальна міграція, контрабанда, наркотрафік тощо). В окрему категорію слід обов'язково винести загрозу терактів. Все це потребує системного підходу до організації безпеки на високому державному рівні, що передбачає насамперед складання реєстру викликів та загроз, плану заходів з їх нейтралізації, включення потужного потенціалу державної системи безпеки, відпрацювання взаємодії державних та приватних структур безпеки, координацію дій України та Польщі. Тому проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу пов'язане з вирішенням багатьох питань, зокрема щодо забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення Євро-2012.

Реалізація цього завдання, перш за все, потребує створення сучасної, ефективної системи державного управління, що є важливим чинником виходу із трансформаційної кризи українського суспільства та подолання найактуальніших проблем сьогодення. Підкреслимо, що необхідність формування нової системи державного управління як інструменту подолання кризи в Україні до останнього часу недооцінювалась, і така система має бути створена шляхом проведення адміністративної

реформи. Зміст цієї реформи полягає, з одного боку, у комплексній перебудові існуючої в Україні системи державного управління всіма сферами суспільного життя, з іншого – у розбудові деяких окремих інститутів.

Серед великої кількості правових інститутів навряд чи знайдеться багато таких, які б торкалися інтересів переважної більшості людей. Одним із них є інститут адміністративної відповідальності.

Стрімке зростання за останні роки кількості адміністративних правопорушень в Україні, кількості осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності, необхідність захисту прав і свобод громадян, їх законних інтересів породжують потребу глибокого реформування інституту адміністративної відповідальності з метою ефективного його застосування під час проведення масових заходів, в тому числі й на міжнародному рівні, таких, як чемпіонат Європи з футболу.

Забезпечення громадської безпеки та громадського порядку адміністративно-правовими засобами і, зокрема, за допомогою інституту адміністративної відповідальності, є одним з основних напрямків діяльності органів внутрішніх справ. Це вихідне положення знайшло своє нормативне закріплення в Законі України «Про міліцію» [1], де в п. 3 ст. 2 зазначено, що охорона та забезпечення громадського порядку є основними завданнями міліції.

Необхідно відзначити, що охорона громадського порядку взагалі та особливо під час проведення масових заходів полягає, перш за все, у забезпеченні громадського спокою. Громадський спокій як один із видів соціальної підпорядкованості пов'язаний із забезпеченням умов, які гарантують нормальну діяльність підприємств установ, організацій, суспільної зайнятості в них людей, нормального відпочинку громадян, а також нормалізування побутових відносин і зв'язків, які забезпечують стан соціальної урегульованості.

Згідно зі ст. 6 Кодексу про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) України [2] на державні органи громадські організації, трудові колективи покладається обов'язок розробляти і здійснювати заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню, виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України. Потенціал даних настанов на практиці реалізується далеко не повністю. У даному випадку позначається

недооцінка важливості запобігання адміністративним правопорушенням, прагнення вирішити проблему тільки примусовими заходами. Особливе місце посідають норми, що передбачають спеціальні правові засоби запобігання адміністративним правопорушенням, такі, як адміністративні стягнення, основна мета яких – запобігання вчинення правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Це питання є досить актуальним під час підготовки до проведення чемпіонату Європи 2012 року.

Превентивна функція, яка покладена на органи внутрішніх справ, у юридичній літературі позначена різними термінами: «профілактика», «попередження», «запобігання». Профілактика і попередження правопорушень є рівнозначними за змістом. Запобігання правопорушенням є ширшим поняттям стосовно інших, що містить діяльність з виявлення та усунення причин, які породжують правопорушення, та умов, що сприяють їх учиненню. Вчені пропонують ряд видів попереджувальної діяльності: індивідуальну профілактику злочинів і правопорушень: виправлення і перевиховання правопорушників; припинення конкретних злочинів і правопорушень: недопущення реалізації задуманих злочинів шляхом виявлення осіб, які мають намір їх учинити, і застосування до них передбачених законом заходів з одночасним оздоровленням обстановки у мікросередовищі.

У площині охорони громадського порядку можуть бути виокремлені три види профілактики адміністративних правопорушень: соціальна, спеціальна та індивідуальна. Соціальна профілактика являє собою систему соціальних заходів, спрямованих на усунення негативного впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів на вчинення адміністративних правопорушень.

Уже зараз, ще на етапі підготовки до проведення чемпіонату Європи, повинні бути здійснені заходи впливу на осіб з метою недопущення правопорушень з їх боку, безпосереднього попередження можливих і припинення правопорушень, що скоюються. Під час проведення масових заходів форми профілактики охорони громадського порядку можуть бути різними, а це зокрема: виявлення причин та умов учинення адміністративних правопорушень; розробка загальнодержавних і регіональних програм попередження адміністративних правопорушень; інформування керівників підприємств, установ та організацій, посадових осіб та громадян про форми та методи

захисту від протиправних посягань; забезпечення взаємодії з державними органами, населенням, громадськими формуваннями, засобами масової інформації з питань попередження адміністративних правопорушень.

Проблеми забезпечення громадської безпеки та громадського порядку ми можемо проаналізувати на деяких прикладах із проведення футбольних матчів у Харкові та матчів за участю команди «Металіст». Так, дисциплінарний комітет Прем'єр-ліги вирішив оштрафувати ФК «Металіст» на 3 тис. дол. за порушення громадського порядку уболівальниками команди. Треба нагадати, що заворушення, в ході яких уболівальники зіпсували 180 сидінь на стадіоні, використовували піротехнічні засоби і викинули на поле вибуховий пакет, відбулися під час півфінального матчу Кубка України проти ФК «Ворскла» (Полтава), який проходив 13 травня 2009 р. у Полтаві.

Крім того, ФК «Металіст» оштрафували на 300 дол. за використання уболівальниками піротехніки 26 травня в матчі проти ФК «Харків» в останньому турі Прем'єр-ліги. Крім того, харківська команда отримала попередження за інцидент після матчу з ФК «Кривбас» (Кривий Ріг), який проходив у Харкові 23 травня, коли на поле вибігли близько півтори тисячі фанатів клубу.

Після цих подій, на відміну від матчу, акції протесту проходили без ексцесів: і міліціонери, і вболівальники поводитися стримано, за винятком декількох пікетників, що проскандували образливі слова на адресу працівників міліції. Саме на цей момент, на наш погляд, треба звернути особливу увагу, оскільки це відбувається постійно. Проте, ці дії передбачені ст. 173 КпАП України [2].

Треба зазначити, що поведінка вболівальників на стадіоні залежить від розуміння самого суспільства. Так, у підготовці до проведення чемпіонату необхідно вжити ряд заходів, спрямованих на зміцнення дисципліни, яка була і залишається важливою умовою нормального існування суспільства. Необхідно приділити більше уваги вихованню дисциплінованого вболівальника, який є продуктом відповідного суспільства. Без дотримання дисципліни неможливе дотримання суворої

законності та правопорядку.

Зазначимо, що чинним законодавством передбачено право за наявності підстав застосувати жорсткі санкції до порушників правил щодо зборів, мітингів, демонстрацій. Разом із тим, дослідники проблеми психології мас та психології влади – В. Авдєєв, О. Бандурка, В. Друзь та ін. – зазначають наявність такого феномену, як «кримінальний натовп» [3]. Зазначені дослідники звернули увагу на те, що «кримінальний натовп» як явище завжди обумовлений реальними процесами, які відбуваються в суспільстві, і є «хворобою» соціального життя. Дослідження цього явища для науки адміністративного права, нормами якого встановлена індивідуалізована відповідальність, набуває особливого значення у частині, яка стосується проблеми визначення вини порушника. Крім того, виконання завдання щодо охорони громадського порядку міліцією передбачає застосування профілактичних та попереджувальних заходів, що тягне за собою необхідність вирішення проблеми виявлення тих осіб, які спроможні бути організаторами порушень загальнообов'язкових правил щодо мітингів, зборів, демонстрацій, спортивно-масових заходів, та проведення з ними роз'яснювальної роботи. Сили і засоби міліції повинні також вживати заходів організаційно-розпорядчого характеру щодо ліквідації групових порушень громадського порядку, що передбачає координацію діяльності, розробку оперативних планів, підготовку до їх здійснення.

Підкреслимо, що забезпечення громадської безпеки та громадського порядку – це галузь адміністративно-політична, у рамках якої повинні бути створені нормальні умови для життєдіяльності людей у найрізноманітніших сферах суспільних відносин. У цілому ж цей напрямок має стільки аспектів, що виділення окремих різновидів є дуже умовним, їх визначення залежить від багатьох чинників: політичних, економічних, соціальних не тільки в масштабі держави, але й на рівні конкретних регіонів. Незмінно одне: міліція як орган влади і управління повинна виконати покладені на неї державою і законом обов'язки із забезпечення громадської безпеки та громадського порядку.

Література

1. Про міліцію : закон України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Ст. 1122.
3. Назарпетян А. П. Психология массового стихийного поведения / А. П. Назарпетян // Прикладная психология. – 1999. – № 3. – С. 28–32.

Надійшла до редколегії 20.11.2009

Анотації

Розглянуто питання охорони громадського порядку та забезпеченню громадської безпеки під час проведення спортивно-масових заходів. Обґрунтовано профілактичні заходи щодо попередження вчинення правопорушень під час проведення масових спортивних заходів.

Рассмотрены вопросы охраны общественного порядка и обеспечению общественной безопасности во время проведения спортивно-массовых мероприятий. Обоснованы профилактические мероприятия по предупреждению совершения правонарушений во время проведения массовых спортивных мероприятий.

The problems concerning public order protection and public safety maintenance during sport events are researched. Preventive measures directed on offences prevention during sport events are grounded.

УДК 343.5

В. А. РОБАК,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Кримського юридичного інституту

Одеського державного університету внутрішніх справ

ОЗБРОЄНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ДЕЯКИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Відсутність у кримінальному законодавстві тлумачення того чи іншого поняття може призвести до помилок у використанні тієї чи іншої норми кримінального закону або до неправильної кваліфікації того чи іншого діяння. Крім того, чітке визначення будь-якого поняття дозволяє виокремити його особливості та дозволяє відмежовувати одне від одного суміжні поняття.

Актуальність теми даної роботи обумовлена по-перше, тим, що ознака «озброєність» притаманна багатьом складам злочинам (як обов'язкова, або як факультативна), що містяться в Особливій частині Кримінального кодексу України (далі – КК України), наприклад злочинам, відповідальність за вчинення яких передбачена статтями 146, 187, 257, 260, ч. 3 ст. 289, 294, 296, ч. 2 ст. 365, 404, ч. 3 ст. 405, ч. 3 ст. 406 КК України тощо; по-друге, що у кримінальному законодавстві відсутнє тлумачення цієї ознаки. Необхідно також зауважити, що використання зазначених предметів під час учинення будь-якого злочину, безумовно, підвищує його суспільну небезпечність. Чітке визначення цих предметів є необхідною умовою правильної кваліфікації злочинного діяння, що також обумовлює актуальність цього дослідження.

Метою даного дослідження є характеристика вогнепальної зброї як предмета, що характеризує ознаку «озброєність», та характеристика предметів, що характеризують таке поняття, як «інша зброя». Новизна даної роботи полягає в тому, що у результаті проведеного дослідження обґрунтовується позиція

щодо необхідності віднесення до зазначених вище предметів окремих видів пневматичної та газової зброї.

Серед учених, котрі займаються дослідженнями даного питання, можна виокремити роботи А. В. Дмитренко, І. В. Іваненко, М. Г. Пінчука, М. І. Хавронюка та ін. Однак на сучасному етапі серед учених та практичних працівників існують певні суперечності щодо виокремлення предметів, які характеризують зазначену ознаку.

Перш за все, розглядаючи питання, якому присвячена дана робота, вважаємо за доцільне зазначити, що в науковій літературі після прийняття КК України 2001 р. неодноразово висловлювалася думка щодо недоцільності використання у законі поняття «вогнепальна зброя»; замість цього поняття вчені-правники пропонують використовувати поняття «вогнестрільна зброя». Так, М. Г. Пінчук, проаналізувавши спеціальну криміналістичну літературу, доводить, що в такому випадку мова може йти лише про механізм пострілу, а не про механізм вогнепалення, і тому термін «вогнестрільність» як критерій приналежності зброї до вогнестрільної є більш правильним [1, с. 65]. Слід погодитися з такою точкою зору та внести зміни до чинного кримінального законодавства. До речі, у КК 1960 року у відповідних статтях про злочини проти громадської безпеки також використовувалося поняття «вогнестрільна зброя». І такий стан речей здається цілком природним.

Стосовно визначення поняття «вогнепальна зброя», необхідно зазначити, що відповідно до п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду від